

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BUNGE LA TANZANIA**

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA
BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA KWA KIPINDI
CHA FEBRUARI 2018, HADI JANUARI, 2019**

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

Ofisi ya Bunge,
S.L.P. 941,
DODOMA

FEBRUARI, 2019

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA.....	1
MAELEZO YA JUMLA	1
1.0 UTANGULIZI.....	1
1.1 Majukumu ya Kamati	4
1.2 Njia na Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu ya Kamati	6
1.3 Shughuli zilizofanyika.....	7
1.3.1 Semina	7
1.3.2 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji za Wizara	8
1.3.3 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.....	9
1.3.4 Kuchambua Taarifa za Wizara kuhusu Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018; na makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019.....	10
1.3.5 Kuchambua Mikataba ya Kimataifa inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara inazozisimamia.....	11
1.3.6 Mapitio ya Taarifa za Wawakilishi wa Bunge katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika	12
SEHEMU YA PILI	13
UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI ..	13
2.0 MAELEZO YA JUMLA	13
2.1 Matokeo ya Uchambuzi wa Kamati	14
2.1.1 Masuala yaliyotolewa ushauri lakini Utekelezaji wake si wa kuridhisha	14
2.1.2 Masuala Mengine ambayo Kamati imeyabaini	19
2.1.2.1 Upatikanaji wa Fedha kwa ajili ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo na Usimamizi wake	19
2.1.2.2 Hali ya Ushirikiano wa Kikanda kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi	23
2.1.2.3 Utekelezaji wa Majukumu ya Mamlaka ya Vitambulisho.....	24
2.1.2.4 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018.....	25
2.1.2.5 Udhibiti wa ajali za barabarani.....	28
2.1.2.6 Udhibiti wa Msongamano wa mahabusu na Wafungwa	29
2.1.2.7 Jukumu la Magereza Kujitosheleza kwa Chakula	31

2.1.2.8 Shirika la Uzalishaji la Magereza (Prison’s Corporation Sole)	32
2.1.2.9 Idara ya Uhamiaji	34
2.1.2.10 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la kujenga Taifa kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018	36
2.1.2.11 Utekelezaji wa Majukumu ya Shirika la Nyumbu (TATC) na Mzinga	38
2.1.2.12 Utekelezaji wa Majukumu ya Chuo cha Mafunzo ya Kijeshi-Monduli	40
2.1.2.13 Utekelezaji wa Majukumu ya Balozi za Tanzania Nje ya Nchi katika kusimamia Diplomasia ya Uchumi	42
2.1.2.14 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018	44
2.1.2.15 Kuwasilisha Maoni kuhusu Azimio la Bunge	46
2.1.2.16 Taarifa za Wawakilishi wa Bunge la Jamhuri ya Muungano katika Vyama mbalimbali vya Kibunge	46
SEHEMU YA TATU	56
3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO	56
3.1 Maoni	56
3.2 Mapendekezo	63
SEHEMU YA NNE	71
4.0 HITIMISHO	71
4.1 Shukurani	71
4.2 Hoja	72

TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA KWA KIPINDI CHA FEBRUARI, 2018- JANUARI, 2019

*[Inatolewa Chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

SEHEMU YA KWANZA

MAELEZO YA JUMLA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, awali ya yote kwa niaba ya Kamati Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi na Usalama Mhe. Dkt. John Joseph Pombe Magufuli kwa hatua anazoendelea kuchukua katika kuviimarisha vyombo vyote vya ulinzi na usalama ikiwa ni pamoja na kuchukua hatua za haraka na mwafaka kutatua changamoto zinazovikabili vyombo hivyo ikiwemo changamoto za makazi na stahili nyingine nyingi za watumishi wa vyombo hivyo. Aidha nawapongeza Wakuu wa vyombo hivyo kwa umakini na utayari wao wa kukabiliana na majukumu yao ya kiulinzi na usalama kwa nchi nzima kwa weledi na ufanisi.

Mheshimiwa Spika, sasa kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016 [Kanuni za Kudumu za Bunge] naomba kutoa hoja kwamba Bunge lipokee, lijadili na kuikubali Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama kwa kipindi cha kuanzia Februari, 2018 hadi Januari, 2019.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii ya Mwaka inawasilishwa kwa mara ya kwanza katika kipindi cha pili na cha mwisho cha uhai wa Kamati kwa kipindi cha miaka miwili na nusu iliyobaki ya uhai wa Bunge la 11, kwa mujibu wa Kanuni ya 116 (7). Kwa kuzingatia hilo, naomba niwashukuru Wajumbe ishirini na tano (25) wa Kamati ambao katika kipindi cha takribani miezi tisa tangu kuundwa upya kwa Kamati wametumia taaluma, uzoefu na sifa nyingine muhimu katika kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi. Wajumbe hao ni: -

1. Mhe. Mussa Azzan Zungu, Mb- Mwenyekiti
2. Mhe. Salim Mwinyi Rehani, Mb- M/Mwenyekiti
3. Mhe. Mussa Hassan Mussa, Mb- ”
4. Mhe. Shamsi Vuai Nahodha, Mb- ”
5. Mhe. Prosper J. Mbena, Mb- ”
6. Mhe. Victor Kilasile Mwambalaswa, Mb- ”
7. Mhe. Fakharia Shomari Khamis, Mb- ”
8. Mhe. Ruth Hiyob Mollel, Mb- ”
9. Mhe. Joseph Mkundi, Mb- ”
10. Mhe. Joram Hongoli, Mb- ”

11. Mhe. Cosato David Chumi, Mb- ”
12. Mhe. Sebastian Simon Kapufi, Mb- ”
13. Mhe. Bonnah Moses Kaluwa, Mb- ”
14. Mhe. Eng. Gerson Hosea Lwenge, Mb- ”
15. Mhe. Dr. Suleiman Ally Yussuf, Mb- ”
16. Mhe. Augustino Mayanda Masele, Mb- ”
17. Mhe. Masoud Abdalla Salim, Mb- ”
18. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda, Mb- ”
19. Mhe. Almasi Athuman Maige, Mb- ”
20. Mhe. Mboni Mohamed Mhita, Mb- ”
21. Mhe. Janeth Maurice Masaburi, Mb- ”
22. Mhe. Silafu Jumbe Maufi, Mb- ”
23. Mhe. Fatma Hassan Toufiq, Mb- ”
24. Mhe. Shally Josepha Raymond, Mb- ”
25. Mhe. Zacharia Paulo Issaay, Mb- ”

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii inaelezea shughuli zilizotekelezwa na Kamati kwa kipindi cha Februari, 2018 hadi Januari, 2019 na imegawanyika katika Sehemu Kuu nne zifuatazo: -

- i. Sehemu ya Kwanza inatoa maelezo ya jumla kuhusu majukumu ya Kamati na shughuli zilizotekelezwa;
- ii. Sehemu ya Pili inahusu uchambuzi na matokeo ya utekelezaji wa majukumu ya Kamati;
- iii. Sehemu ya Tatu inabainisha maoni na mapendekezo ya Kamati; na
- iv. Sehemu ya Nne ni hitimisho la Taarifa.

1.1 Majukumu ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Nyongeza ya Nane, Fasili ya 6, Kifungu cha 3 ikisomwa pamoja na Fasili ya 7, Kifungu cha (1) (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ni moja kati ya Kamati Tisa (9) za Kudumu za Bunge za Kisekta. Kamati hii inasimamia Wizara Tatu (3) ambazo ni: -

- i) Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki;
- ii) Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa; na
- iii) Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi.

Mheshimiwa Spika, Majukumu ya Kamati hii ni: -

- i. Kushughulikia Bajeti za Wizara inazosisimamia;
- ii. Kushughulikia Miswada na Mikataba ya Kimataifa inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara inazosisimamia;
- iii. Kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila mwaka za Wizara hizo; na

iv. Kufuatilia utekelezaji wa majukumu ya Wizara hizo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majukumu ya kusimamia Wizara zilizoainishwa hapo juu, Kamati ina majukumu ya nyongeza matano (5) yaliyoainishwa kwenye Fasili ya 7, Kifungu cha 2, ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Majukumu hayo ni: -

- i. Kuimarisha ushirikiano kati ya Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mabunge ya nchi nyingine;
- ii. Kufuatilia mwenendo na hali ya mtangamano wa Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo ya nchi za Kusini mwa Afrika;
- iii. Kushughulikia taarifa za wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika;
- iv. Kushughulikia taarifa zote za wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge ambapo Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni Mwananchama; na

- v. Kushughulikia Taarifa za hali ya Ulinzi na Usalama wa Mipaka ya Nchi na Usalama wa Raia na Mali zao.

1.2 Njia na Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu ya Kamati

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi, Kamati ilitumia njia na mbinu mbalimbali zilizoendana na matakwa ya Kanuni ya 117 (3) (5) kuhusu kukutana na kuzingatia bajeti ya Kamati iliyoidhinishwa kwa Mwaka 2017/2018 na 2018/2019. Njia zilizotumika ni:

-
- i. Vikao na Wizara kwa ajili ya kupokea na kujadili taarifa za utekelezaji za Wizara hizo pamoja na Taasisi zake;
- ii. Vikao na wawakilishi wa Vyama mbalimbali vya Kibunge kwa ajili ya kupokea na kujadili taarifa za utekelezaji wa majukumu ya Vyama hivyo;
- iii. Kuwataka Mawaziri kutoa maelezo na ufafanuzi wa masuala mbalimbali yaliyohitaji ufafanuzi;
- iv. Ziara za kukagua utekelezaji wa masuala mbalimbali hususan Miradi ya Maendeleo iliyo chini ya Wizara zinazosimamiwa na Kamati kwa mujibu wa Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016;

- v. Kuwasilisha kwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti hoja mahsusi zilizotokana na Bajeti za Wizara zinazosimamiwa na Kamati hii kwa Mwaka wa Fedha wa 2017/2018;
- vi. Kutoa taarifa maalumu ya ushauri kwa Waziri mwenye dhamana juu ya masuala ya utekelezaji ambayo yanahitaji kurekebisha kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (17); na
- vii. Kupata mafunzo mbalimbali kwa lengo la kujifunza na kubadilishana uzoefu na Serikali na Asasi za Kiraia.

1.3 Shughuli zilizofanyika

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Februari 2018 - Januari, 2019 Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama imetekeleza shughuli zifuatazo: -

1.3.1 Semina

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Februari, 2018 hadi Januari, 2019, Kamati ilishiriki na kuongoza Semina tatu zilizoandaliwa na Ofisi ya Bunge, chini ya Mradi wa Awamu ya Pili wa kuliwezesha Bunge (*Legislative Support Project II*) unaodhaminiwa na UNDP. Semina zilizofanyika zilihusu: -

- i) Namna Bunge linavyoweza kufuatilia Utekelezaji wa malengo ya Maendeleo endelevu, Mei, 2018.
- ii) Hatua za kuzingatia wakati wa uchambuzi wa Mikataba ya Kimataifa Juni, 2018;
- iii) Umuhimu wa kujumuisha Masuala ya Jinsia katika Utekelezaji wa Majukumu ya Bunge Septemba, 2018;

Mheshimiwa Spika, naomba kukiri kuwa Semina hizo kwa kiasi kikubwa zimewajengea uwezo wajumbe wa Kamati katika masuala ya Jinsia, ufuatiliaji wa utekelezaji wa malengo ya maendeleo endelevu (SDG) na uchambuzi wa Mikataba ya Kimataifa.

1.3.2 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji za Wizara

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za utekelezaji wa majukumu ya Wizara inazosisimamia pamoja na Taasisi zake. Lengo la kupokea na kujadili taarifa hizo ilikuwa ni kutekeleza jukumu la Kibunge la

kuisimamia Serikali kama inavyotajwa katika Ibara ya 63 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977.

Mheshimiwa Spika, baada ya kujadili taarifa hizo kwa kina, yapo masuala (hususan yanayohusu Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa) ambayo Kamati yaliyaandikia taarifa maalumu ya ushauri kwa Waziri mwenye dhamana kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (17) ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Aidha, yapo masuala mengine ambayo yalibainika na yanafafanuliwa katika Sehemu ya Pili ya taarifa hii.

1.3.3 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza matakwa ya Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, kuhusu Kamati za Kisekta kutembelea na kukagua utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha unaoishia, Kamati hii ilikagua Miradi ya Maendeleo iliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa ambayo ilitengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018.

Mheshimiwa Spika, Jumla ya Miradi Mitatu (3) ilikaguliwa katika maeneo manne (4) katika kipindi cha Mwezi Machi, 2018. Miradi hiyo pamoja na vifungu vyake ni ifuatayo: -

SN	Fungu	Simbo ya Mradi	Jina la Mradi	Mahali Mradi ulipo	Thamani ya mradi (Tsh)
1.	29	6308	Ujenzi wa Magereza ya Wafungwa	Ruangwa, Lindi	9,760,000,000.00
2.	93	6301	Ujenzi wa Ofisi ya Uhamiaji	Lindi Mjini	817,255,840.81
3.	93	6301	Ujenzi wa Ofisi ya Uhamiaji	Mtwara Mjini	1,596,360,224.79
4.	57	6103	Tathmini na Ulipaji wa Fidia kwa maeneo yaliyotwaliwa na Jeshi la Wananchi wa Tanzania	Kilwa, Lindi	3,662,108,122.00

Mheshimiwa Spika, katika ukaguzi uliofanywa, Kamati ilibaini masuala mbalimbali yalioathiri utekelezaji wa miradi hiyo. Masuala hayo yanaelezwa kwa kina katika sehemu ya Pili ya taarifa hii.

1.3.4 Kuchambua Taarifa za Wizara kuhusu Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018; na makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 98 (2) ikisomwa pamoja na Nyongeza ya Nane, Kifungu cha 7(1) (a) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilichambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti za Wizara inazosisimamia kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018 na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hizo kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichambua kwa kina Bajeti za Wizara zote tatu (3) zinazosimamiwa na Kamati hii na kuwasilisha Bungeni Maoni na Ushauri wake.

1.3.5 Kuchambua Mikataba ya Kimataifa inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara inazosisimamia

Mheshimiwa Spika, katika kipindi kinachotolewa Taarifa, Kamati ilishughulikia Mkataba wa Kuzuia Uendelezaji, Uzalishaji, Ulimbikizaji wa Silaha za kibaolojia na Sumu pamoja na Uangamizaji wake (*The Convention on prohibition of development, production and stockpiling of bacteriological (Biological) and Toxins Weapons and on their Destruction*) wa Mwaka 1972. Kamati ilichambua kwa

kina Mkataba huo na kuwasilisha Bungeni Maoni na Ushauri wake.

1.3.6 Mapitio ya Taarifa za Wawakilishi wa Bunge katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika

Mheshimiwa Spika, kama ilivyoielezwa hapo awali, moja ya majukumu ya Kamati hii ni kushughulikia taarifa za Wawakilishi wa Tanzania katika Vyama mbalimbali vya Kibunge; na katika Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika. Jukumu hili limeainishwa katika Kifungu cha 7 (2) (iii & iv) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa katika kipindi cha Februari 2018- Januari, 2019, Kamati ilifanya mapitio ya taarifa za Wawakilishi wa Bunge katika Bunge la Afrika (PAP) na katika Bunge la Afrika Mashariki (EALA).

SEHEMU YA PILI

UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI

2.0 MAELEZO YA JUMLA

Mheshimiwa Spika, baada ya kuainisha majukumu ya Kamati na shughuli zilizotekelezwa kwa kipindi cha Februari 2018 hadi Januari, 2019, sasa naomba kutoa taarifa ya matokeo ya uchambuzi wa Kamati kwenye masuala mbalimbali yaliyobainika wakati Kamati ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, masuala yatakayotolewa taarifa ni yale ambayo Kamati imebaini kuwa changamoto zake zinahitaji kupewa umuhimu wa kipekee ili kuziwezesha Wizara pamoja na Taasisi zake kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na hivyo kuleta tija kwa Taifa.

2.1 Matokeo ya Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, kamati ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake katika kipindi kinachotolewa Taarifa, ilifuatilia pamoja na mambo mengine, utekelezaji wa ushauri wa Kamati kuhusu masuala mbalimbali ambayo imekuwa ikiyasemea katika taarifa zake mbalimali hususan Taarifa za Mwaka za Kamati.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia hilo, Sehemu hii ya Taarifa itagawanyika katika sehemu ndogo mbili (2) ambapo sehemu ya kwanza itaongelea masuala ambayo Kamati imekuwa ikiyashauri mara kwa mara lakini bado hayajatekelezwa kikamilifu; na Sehemu ya Pili itaongelea masuala mengineyo ambayo Kamati imeyabaini katika kipindi kinachotolewa Taarifa.

2.1.1 Masuala yaliyotolewa ushauri lakini Utekelezaji wake si wa kuridhisha

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake katika kipindi cha Februari 2018 hadi Januari 2019, pamoja na mambo mengine, ilifuatilia utekelezaji wa masuala ambayo yamekuwa yakishauriwa na Kamati mara kwa mara lakini utekelezaji wake umekuwa changamoto sugu. Masuala haya yanajumuisha yale yaliyotolewa ushauri tangu Bunge la Tisa na la Kumi, lakini utekelezaji wake hauridhishi. Masuala hayo pamoja na hatua ya utekelezaji wake ni yafuatayo: -

Na.	Suala Mahsus	Hatua ya Utekelezaji wake
1.	Kukosekana kwa Sera ya Taifa ya Ulinzi	Tangu kuundwa kwa Kamati hii Mwaka 2016 Kamati imekuwa ikishauri kuhusu umuhimu wa kuwa na Sera hii. Katika kikao cha Mwezi Januari, 2019, Kamati ilihoji kuhusu maandalizi ya Sera hiyo ambapo ilifafanuliwa kuwa Serikali imeshapokea maoni kutoka upande wa Zanzibar na hatua nyingine zinaendelea. Hata hivyo, Kamati inaona kuwa mchakato huo umechukua muda mrefu.
2.	Kukosekana kwa alama za mipaka/ vikingi (beacons) katika baadhi ya Mipaka ya Nchi	Suala hili limekuwa likiripotiwa Bungeni tangu Bunge la Nane. Kamati imebaini kuwa uhaba wa fedha umesababisha kutokuwekwa kwa alama hizo katika baadhi ya mipaka jambo ambalo likiendelea kutokushughulikiwa

Na.	Suala Mahsusi	Hatua ya Utekelezaji wake
		litahatarisha usalama wa Taifa.
3.	Ubovu wa barabara za Mipakani	Kumbukumbu zinaonesha kuwa suala hili lilitolewa ushauri na Kamati tangu Mwezi Disemba 2013. Hadi sasa ikiwa ni miaka mitano tangu ushauri huo utolewe jambo hilo bado halijatekelezwa kwa kiwango cha kuridhisha, changamoto ikiwa uhaba wa fedha.
4.	Madeni Sugu ya matrekta na zana zake ya SUMA JKT yenye jumla ya Shilingi bilioni 35.9 kutoka kwa Watu Binafsi, Viongozi (Wakiwemo Wabunge wastaafu na Wakuu wa Mkoa na Wilaya Wastaafu) na madeni sugu ya SUMA JKT GUARD yenye jumla ya Shilingi Bilioni 3.2 kutoka kwa baadhi ya Wizara na Taasisi zake	Katika taarifa yake ya Kipindi cha Februari 2017- Januari 2018 Kamati ilieleza kuhusu madeni ya SUMA JKT na SUMA JKT Guard yanavyoathiri utendaji wa Kampuni hizo. Kamati imebaini bado madeni hayo hayajalipwa. Kamati ilihoji kuhusu Mpango wa Wizara katika kuhakikisha madeni haya yanarudishwa ambapo ilielezwa kuwa Shirika limeanzisha Kampuni ya Madeni na Mnada-SUMAJKT <i>Auction Mart</i> kwa ajili ya kukusanya madeni hayo.
5.	Migogoro ya Ardhi katika Makambi ya Jeshi la Wananchi na Jeshi la kujenga Taifa inayochangiwa na wananchi kuvamia maeneo ya Jeshi ambayo hayana uzio, na kutokulipwa fidia kwa maeneo yaliyotwaliwa kwa matumizi ya Jeshi	Suala hili limekuwa likishauriwa tangu Mwaka 2016 lakini utekelezaji wake hauridhishi. Kamati ilibaini kuwa uhaba wa fedha ni changamoto inayosababisha suala hili lisishughulikiwe kwa ukamilifu.
6.	Mpango wa Afrika wa Kujitathmini Kiutawala	Kamati, kwa kipindi cha miaka mitano (5) mfululizo, imekuwa ikishauri Serikali kuipatia

Na.	Suala Mahsus	Hatua ya Utekelezaji wake
	Bora-Tanzania (African Peer Review Mechanism –APRM Tanzania) kutokuwa na hadhi ya Taasisi (Legal entity)	<i>APRM</i> hadhi ya Taasisi ambayo pamoja na mambo mengine, itaiwezesha <i>APRM</i> kuwa na Fungu lake la Kibajeti badala ya fedha zake kupitishiwa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki katika kitengo cha <i>Africa Division</i> , jambo linalosababisha kitengo hicho kushindwa kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi.
7.	Umiliki wa Chuo cha Diplomasia (Tanzania-Mozambique Centre for Foreign Relations);	Suala hili limekuwa likiripotiwa na Kamati tangu Mwaka 2017 hata hivyo Serikali bado haijafanya maamuzi ya dhati ya kukichukua Chuo hicho. Msumbiji bado inatambulika kisheria kuwa Mmiliki halali wa Chuo hicho pamoja na Tanzania, ilhali iliacha kuchangia Michango ya Chuo tangu mwaka 1982. Vilevile, Kamati ilibaini kuwa tayari Msumbiji imeanzisha chuo chake cha Diplomasia nchini humo.
8.	Uchakavu wa majengo ya Balozi za Tanzania na Uendelezaji wa Viwanja vya Balozi	Tangu Bunge la Tisa, Kamati hii imekuwa ikishauri kuhusu umuhimu wa kuyafanyia ukarabati majengo ya Balozi za Tanzania nje ya Nchi na kuendeleza viwanja vya Balozi zetu nje. Hata hivyo suala hili halijatekelezwa kwa ukamilifu jambo ambalo si tu linaliondolea Taifa heshima na kuharibu taswira ya nchi, bali linalosababisha Serikali kulipa gharama kubwa kwa ajili ya kodi ya pango ya Ofisi na nyumba za makazi kwa mabalozi na watumishi wa Ubalozu.
9.	Kufanyia Marekebisha Sera ya Mambo ya Nje ya mwaka 2001	Tangu kuundwa kwa Kamati hii mwaka 2016, Kamati imekuwa ikiishauri Serikali kuhuisha Sera hii ili iendane na mabadiliko ya kiuchumi, kisiasa, kijamii na mazingira yanayotokea duniani. Hata hivyo, kasi ya mchakato wa marekebisha ya Sera hiyo hairidhishi.

Na.	Suala Mahsusi	Hatua ya Utekelezaji wake
10.	Kukosekana kwa Sera ya Mtangamano wa Afrika Mashariki	Kamati imebaini kuwa Serikali bado haina Sera mahsusi inayotoa mwongozo kuhusu Mtangamano wa Afrika Mashariki. Suala hili limekuwa likishughulikiwa tangu Bunge la Tisa ambapo Serikali imeendelea kutoa maelezo kuwa mchakato wa uandaaji wa Sera hiyo unaendelea. Kamati inaona kuwa jambo hili halijapewa uzito unaostahili kwani Tanzania imekuwa Mwanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa takribani miaka kumi na nane na hadi sasa hakuna Sera hiyo muhimu.
11	Changamoto za utekelezaji wa Majukumu ya Kituo cha Kimataifa cha Mikutano cha Arusha (AICC)	Kamati ilipopokea taarifa ya Utekelezaji wa majukumu ya Kituo hicho Mwezi Novemba, 2018, ilibaini kuwa changamoto zake za kiutendaji bado hazijashughulikiwa licha ya Kamati kutoa ushauri kuhusu changamoto hizo katika taarifa yake ya Februari 2017- Januari, 2018. Baadhi ya changamoto kubwa ni majengo ya kituo hayakujengwa rasmi kwa shughuli za mikutano na kukosekana kwa Mamlaka ya Taifa ya kusimamia shughuli za Mikutano (National Convention Bureau) ambayo ingetumika kuvutia mikutano na maonesho ya kimataifa (exhibition) kufanyika nchini.
12	Mgogoro wa mpaka kati ya Tanzania na Malawi	Mgogoro huo bado haujatatuliwa ingawa Kamati imeendelea kushauri kuwa njia za kidiplomasia ziendelee kutumika ili kuhakikisha mgogoro huo unapata utatuzi wenye manufaa kwa Nchi zote mbili.
13.	Utaratibu wa kutuma fedha kwenye Balozi zetu kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	Suala hili limekuwa likitolewa Ushauri tangu Bunge la Kumi kuwa utaratibu wa kupeleka fedha Balozini kupitia Wizarani na sio kutoka Hazina moja kwa moja kunasababisha urasimu usio wa lazima na hivyo kuchelewesha kutuma fedha kwa mtiririko unaotakiwa. Kamati inaona kuwa Serikali bado haijaupa ushauri huo uzito unaostahili.

2.1.2 Masuala Mengine ambayo Kamati imeyabaini

2.1.2.1 Changamoto za Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo na Usimamizi wake

Mheshimiwa Spika, Kamati ilizingatia masharti ya Kanuni ya 98 (1) na kufanya ziara za ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018 kwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa katika Mikoa ya Lindi na Mtwara.

Mheshimiwa Spika, Kamati iliamua kukagua miradi iliyo katika Mikoa hiyo ili kujiridhidisha na utekelezaji wa miradi hiyo ambayo Kamati haijawahi kuitembelea wala kuikagua.

Mheshimiwa Spika, katika ukaguzi huo, Kamati ilibaini kuwa pamoja na ucheleweshwaji au kutokupatikana kabisa kwa fedha kutoka Hazina kwa ajili ya utekelezaji, usimamizi hafifu wa miradi hiyo

ulikuwa ni changamoto katika utekelezaji wa miradi iliyotembelewa.

Kutokana na changamoto hiyo, Kamati ilibaini kuwa utekelezaji wa miradi umegawanyika katika makundi matatu yafuatayo: -

Mheshimiwa Spika, kundi la kwanza ni miradi ambayo fedha zake zilitengwa na kutolewa kwa mtiririko mzuri lakini kasi ya utekelezaji wake si ya kuridhisha. Mfano wa Mradi huo ni **Mradi Na. 6308** kuhusu Ujenzi wa Mabweni ya Wafungwa na Mahabusu katika Wilaya ya Ruangwa Mkoani Lindi uliotengewa Shilingi Bil 1.49 ambazo zote zilitolewa. Katika ziara hiyo Kamati ilibaini kuwa fedha zilizotengwa zilitolewa zote tangu Mwezi Septemba, 2017 hata hivyo, hadi Kamati ilipofanya ziara yake Mwezi Machi, 2018, Shilingi 714,235,285.45 zilikuwa bado hazijatumika. Kamati ilipohoji kuhusu kutokutumika kwa fedha hizo, haikupata majibu ya kuridhisha.

Mheshimiwa Spika, kundi la Pili ni miradi ambayo utekelezaji wake umesimama na

Mkataba wa Ujenzi wake umesitishwa. Mfano wa Miradi huo ni **Mradi Na. 6301** kuhusu Ujenzi wa Ofisi ya Uhamiaji Mtwara Mjini. Kamati ilipotembelea Mradi huu ilielezwa kuwa utekelezaji wa Mradi huo umesimama na Mkataba wake umesitishwa. Hata hivyo, Kamati ilipohoji haikuelezwa wazi kama Mradi huo ulisitishwa kutokana na ukosefu wa fedha au kutokana na kutoridhishwa na utekelezaji wake.

Mheshimiwa Spika, vilevile katika ziara hiyo, Kamati ilibaini yafuatayo: -

- i) Kutokufuatwa kwa taratibu za ununuzi na Mikataba ya Serikali jambo ambalo lilisababisha Wakandarasi waliochukuliwa kwa ajili ya Ujenzi kutokuwa na sifa stahiki na malipo ya awali kwa wakandarasi kutolewa kwa dhamana ya Bima badala ya Dhamana ya Benki;
- ii) Uwezo mdogo wa kiufundi na kifedha jambo ambalo limesababisha Jengo hilo kwanza, kujengwa kwa ubora usioridhisha na

- pili ujenzi huo kusimama kwa muda mrefu;
- iii) Kutokuwepo kwa mahusiano mazuri kati ya Mkandarasi na Mshauri elekezi jambo lililosababisha ujenzi huo kuwa chini ya kiwango;
 - iv) Usimamizi wa miradi usioridhisha kwa upande wa Wizara jambo lililothibitishwa na Wasimamizi wa miradi hii kutokuwa na maelezo yaliyojitosheleza pale ambapo Kamati ilihoji kuhusu utekelezaji wake.

Mheshimiwa Spika, kundi la tatu ni miradi ambayo haijatekezwa kutokana na kutokupelekewa fedha zilizoidhinishwa na Bunge lako Tukufu kwa ajili ya utekelezaji wake. Mfano wa Mradi huo ni **Mradi Na. 6103** kuhusu Tathmini na Ulipaji wa Fidia ya Ardhi katika eneo la Ras Mshindo. Maelezo yaliyotolewa na Wizara yalibainisha kuwa katika Mwaka wa Fedha 2017/2018 mradi huu ulitengewa jumla ya Shilingi **3,662,108,122/=** ambazo hadi Kamati ilipotembelea mradi huo fedha hizo zilikuwa hazijatolewa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kupokea na kutekeleza maoni ya Kamati kuhusu kutoa fedha hizo kwa kuzingatia umuhimu wa eneo hilo, ambapo fedha hizo zilitolewa kwa ukamilifu wake mwezi Novemba 2018.

2.1.2.2 Hali ya Ushirikiano wa Kikanda kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwezi Oktoba, 2018, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kuhusu Hali ya Ushirikiano wa Kikanda wa Majeshi ya Wizara katika SADC na EAC. Wakati wa kujadili Taarifa hiyo, Kamati ilibaini kuwa pamoja na ushirikiano mzuri ulipo baina ya Majeshi yetu na majeshi ya nchi nyingine za SADC na EAC, baadhi ya Wawakilishi wa Majeshi hushindwa kuhudhuria vikao vya Kikanda kutokana na uhaba wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kutokuhudhuria vikao hivyo kunasababisha kukosekana kwa muendelezo wa ajenda zinazojadiliwa katika vikao hivyo vilevile kuondoa fursa ya Majeshi hayo kujadili kuhusu changamoto mbalimbali na kupata muafaka wa

pamoja wa namna ya kukabiliana na changamoto hizo.

Ni rai ya Kamati kuwa Serikali iendeele kuyawezesha Majeshi kushiriki vikao vya Kikanda kwa kutenga na kutoa fedha kwa ajili hiyo.

2.1.2.3 Utekelezaji wa Majukumu ya Mamlaka ya Vitambulisho- NIDA

Mheshimiwa Spika, mnamo mwezi Oktoba, 2018 Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa-NIDA.

Mheshimiwa Spika, baada ya kuijadili kwa kina Taarifa hiyo, Kamati ilibaini kuwa, Mamlaka kupewa ukomo (ceiling) wa Bajeti usiozingatia mahitaji halisi, upungufu wa vyombo vya usafiri, na uhaba wa watumishi ni baadhi ya changamoto zilizosababisha Mamlaka kushindwa kufikia lengo la usajili. Kwa mfano, Mamlaka ilijiwekea lengo la kusajili watu milioni 22.7 kufikia Mwezi Disemba, 2018 lengo ambalo halikufikiwa.

Aidha, Kamati ilibaini kuwa, kasi ya uzalishaji wa vitambulisho inaathiriwa na uchakavu wa mashine

unaotokana na kutofanyiwa matengenezo ya mara kwa mara.

Mheshimiwa Spika, Katika kukabiliana na changamoto ya rasilimali watu, Kamati ilielezwa kuwa Mamlaka ilitumia vijana 200 wa JKT katika kusaidia zoezi la usajili. Kamati inapongeza juhudi hizi katika kuhakikisha zoezi hili linafanikiwa na ni Rai ya Kamati kuwa vijana hao wapewe kipaumbele pale ambapo Mamlaka itapata kibali cha kuajiri kwa kuzingatia kuwa vijana hao tayari wana uzoefu wa kazi hiyo.

2.1.2.4 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha Januari, 2019, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hiyo na Mafungu yake yote kwa kipindi cha Julai hadi Disemba, 2018.

Mheshimiwa Spika, baada ya kujadili kwa kina kuhusu Taarifa hiyo, Kamati ilibaini yafuatayo: -

- i) Ukusanyaji mzuri wa Maduhuli hususan kwa Fungu 51 la Wizara lililokusanya asilimia 78.6 ya lengo, Fungu 28 la Jeshi la Polisi ambalo limekusanya asilimia 131.6 ya lengo.
- ii) Upungufu wa nyumba za makazi na Askari Polisi, Magereza na Idara ya Uhamiaji;
- iii) Upungufu wa sare za Maafisa na Askari wa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi;
- iv) Upungufu wa rasilimali watu katika Idara ya uhamiaji, Jeshi la Polisi na Jeshi la Zimamoto na Uokoaji¹;
- v) Uhaba wa magari ya kuzima moto na maokozi, uhaba wa vituo vya zimamoto na uokoaji, na ukosefu wa visima vya kuhifadhia maji;
- vi) Ukomo wa bajeti (ceiling) usiozingatia mahitaji halisi ya matumizi ya Kawaida (OC) ya Wizara, Idara ya Uhamiaji, Jeshi la Zimamoto, Jeshi la Polisi na Jeshi la Magereza;

¹ Magereza ina upungufu wa askari na maafisa 12,203, Uhamiaji upungufu wa maafisa 16,517, Zimamoto upungufu wa maafisa 4893

vii) Madeni ya Wazabuni. Kwa mfano, hadi kufikia Juni 30, 2018, kwa upande wa maji pekee, Jeshi la Polisi lilikuwa linadaiwa Shilingi Bilioni 9,078,216,936/36; Jeshi la Mageeza Shilingi Bilioni 1,620,067,921.10 na Jeshi la Zimamoto jumla ya Shilingi 17,406,878.58.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa, changamoto nyingi za Wizara pamoja na Mafungu yake zinasababishwa na ufinyu wa Bajeti ilhali maduhuli yanayokusanywa kwa Mafungu yote ni ya kuridhisha. Hata hivyo, kwa upande wa madeni, Kamati imejiridhisha kuwai Serikali inaendelea kuyalipa kwa hatua.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto ya makazi iliyoordheshwa hapo juu, Kamati inalipongeza Jeshi la Polisi kwa kuendelea kujenga nyumba zao wenyewe kwa gharama nafuu.

Naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa Kamati ilitembelea nyumba za Jeshi la Polisi zilizopo Medeli, Dodoma na kuridhishwa na ujenzi wa nyumba zinazoendelea kujengwa

kwa gharama nafuu. Hata hivyo, changamoto ya makazi kwa Jeshi la Polisi bado ni kubwa.

2.1.2.5 Udhibiti wa ajali za barabarani

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kufanikiwa kudhibiti ajali za barabarani ambapo katika kipindi cha Julai-Disemba, 2018 matukio 1,446,639 yaliripotiwa nchini ikilinganishwa na matukio 1,272,998 yaliyoripotiwa katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Idadi hii ni pungufu ya matukio 193,641 sawa na asilimia 15.2.

Mheshimiwa Spika, pamoja na jitihada za Serikali katika kupunguza ajali za barabarani, Kamati imebaini kuwa lipo ongezeko la watumiaji wa barabara wasiotii Sheria za Usalama barabarani kama vile madereva wa bodaboda, ambao wanaendelea kusababisha ajali nyingi nchini.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaamini kuwa, ili kufanikiwa zaidi katika kudhibiti ajali za barabarani, ni muhimu Serikali ikamilishe mchakato wa kuifanyia Marekebisho Sheria ya Usalama Barabarani ya Mwaka 1973 ambayo

inatarajia kugusa maeneo yote yenye upungufu ambayo yanachangia kusababisha ajali za barabarani.

2.1.2.6 Udhhibiti wa Msongamano wa Mahabusu na Wafungwa

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopokea Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Jeshi la Magereza kwa kipindi cha Julai-Disemba 2018, ilibaini kuwa uchache wa magereza, kuongezeka kwa idadi ya watu, upepelezi wa kesi unaochukua muda mrefu bila kukamilika, rufaa za kesi kuchukua muda mrefu bila kusikilizwa, na Mahakama kutegemea zaidi adhabu ya kifungo Gerezani, kumeendelea kuchangia kwa kiasi kikubwa msongamano Magerezani.

Mheshimiwa Spika, napenda kulifahamisha Bunge lako Tukufu kuwa, Kamati yangu iliendelea kuishauri mara kwa mara Serikali kutoa adhabu mbadala kama vile vifungo vya nje kwa wahalifu wenye makosa madogo; kutumia ipasavyo utaratibu wa *Parole*, na kuhakikisha kuwa

Kamati za kusukuma kesi zinakutana mara kwa mara ili kuwezesha hukumu za kesi kutolewa kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokutana na Wizara hii Mwezi Januari, 2019 ilielezwa kuwa Serikali imezingatia ushauri wa Kamati kuhusu kudhibiti msongamano wa wafungwa kwa kutumia: -

- i.* Utaratibu wa *Parole* ambapo wafungwa 91 walinufaika katika kipindi cha Julai- Disemba, 2018
- ii.* Utaratibu wa kifungo cha nje ambapo wafungwa 561 waliachiliwa kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018; na
- iii.* Jeshi kuendelea na ujenzi wa Magereza mapya katika Wilaya za Chato, Geita na Ruangwa.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na jitihada hizo Kamati yangu inaendelea kuishauri Serikali kutoa adhabu mbadala kama vile vifungo vya nje kwa wahalifu wenye makosa madogo; kutumia ipasavyo utaratibu wa *Parole*, na kuhakikisha kuwa Kamati za kusukuma kesi zinakutana mara kwa mara ili kuwezesha hukumu za kesi kutolewa kwa wakati.

2.1.2.7 Jukumu la Magereza Kujitosheleza kwa Chakula

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipowasilisha Taarifa ya maoni na Mapendekezo kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019, pamoja na mambo mengine, ilishauri Jeshi la Magereza kuwa na Mpango Mkakati wa kujitosheleza kwa chakula.

Mheshimiwa Spika, katika kikao chake na Wizara hiyo katika kipindi cha Januari, 2019, Kamati ilielezwa kuwa Jeshi la Magereza limeandaa Mkakati huo unaolenga kuongeza uzalishaji wa mazao makuu ya chakula (Mahindi, mpunga na maharage) katika Magereza kumi² ya Kimkakati. Aidha, Kamati ilielezwa kuwa katika msimu wa kilimo 2018/2019, malengo ni kulima ekari

² Songwe, Kiberege, Idete, Mollo, kitai, Kitengule, Pawaga, Nkasi, Ludewa na Arusha

14,584 za mazao mbalimbali kwa matarajio ya kuvuna tani 12,306.6.

Mheshimiwa Spika, pamoja na juhudi hizo za Serikali, Kamati imebaini kuwa ushauri wake kuhusu Jeshi la Magereza kuwa na Mpango Mkakati wa kujitosheleza kwa chakula haujatekelezwa kwa ukamilifu kwani Jeshi limeshindwa kuonesha namna ambavyo Mkakati huo utatekelezwa pamoja na gharama za utekelezaji wa mkakati huo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijiridhisha kuhusu Mikakati ya Majeshi ya Magereza ya Nchi nyingine hususan Ghana na Afrika Kusini na kubaini kuwa Mikakati yao imebainisha utekelezaji wake ikiwemo kutumia njia za umwagiliaji katika kilimo na uzalishaji wa chakula cha ziada kwa ajili ya matumizi ya ndani na nje ya Jeshi la Magereza³.

2.1.2.8 Shirika la Uzalishaji la Magereza (Prison's Corporation Sole)

³ Ten – Year Strategic Plan 2015-2025, Ghana Prisons Service available at www.ghanaprison.gov.gh

Mheshimiwa Spika, Shirika la Magereza lilianzishwa mwaka 1974 kupitia *The Corporation Sole Act No. 2*. Shirika hili, pamoja na mambo mengine, lilianzishwa kwa ajili ya kuendeleza uzalishaji katika Jeshi la Magereza.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Shirika hili mwezi Agosti, 2018, ilielezwa kuwa Shirika linashindwa kuzalisha kwa tija kutokana na kuwa na uwezo mdogo wa kifedha kunakosababishwa na Shirika kudai Taasisi mbalimbali za Serikali jumla ya Shilingi Milioni 5,171,373,374.26 kwa huduma mbalimbali ikiwemo chakula cha wafungwa (Sh. 4,591,738,983.73) bidhaa za viwanda vidogo vidogo (Sh. 185,467,976.54), na huduma za makandarasi (Sh. 394,166,413.99).

Aidha, pamoja na madeni hayo, Kamati ilielezwa kuwa Shirika linakabiliwa na uchakavu wa mashine, mitambo na nyenzo zilizopitwa na wakati ambazo zinapunguza uzalishaji na kushindwa kuwa na bidhaa za kutosha za kushindana katika soko.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto ya uwezo wa kifedha kuathiri

utendaji wa Shirika, Kamati ilibaini kuwa Shirika linaendeshwa bila kuwa na Bodi kinyume cha matakwa ya Sheria iliyoanzisha Shirika hili, jambo linaloathiri usimamizi wenye tija wa majukumu ya Shirika.

Aidha, Kamati ilijiridhisha kuwa Sheria inayosimamia Shirika la Magereza (The Corporation Sole Act, 1974) ilipitishwa kabla ya Sheria ya Mashirika ya Umma ya Mwaka 1992 na hivyo kulifanya Shirika hili ambalo ni la Umma kuendeshwa kinyume na matakwa ya Sheria ya Mashirika ya Umma.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto zinazolikabili Shirika, bado limeendelea kutekeleza majukumu yake. Kamati inalipongeza kwa kuwa moja ya Taasisi zinazojenga Mji Mpya wa Serikali Jijini Dodoma kwa gharama nafuu.

2.1.2.9 Idara ya Uhamiaji

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Ndani kuhusu Utekelezaji wa majukumu ya Idara ya Uhamiaji mwezi Januari 2019, ilibaini kuwa ufinyu wa bajeti umeendelea

kuwa changamoto kubwa kwa Idara. Jambo hili limesababisha Idara kuwa na upungufu wa vitendea kazi na kuchelewa kuwaondoa nchini wahamiaji haramu wanaoshikiliwa katika magereza mbalimbali nchini.

Mheshimiwa Spika, pamoja na ufinyu wa Bajeti, Kamati ilibaini kuwa uwepo wa wahamiaji haramu na usafirishaji haramu wa binadamu kuwa ni changamoto nyingine inayoikabili Idara. Hali hii inachangiwa na sababu mbalimbali ikiwemo utandawazi, machafuko ya kisiasa na hali ya kiuchumi katika baadhi ya nchi.

Mheshimiwa Spika, katika vikao vyake na Idara ya Uhamiaji katika kipindi kinachotolewa Taarifa, Kamati imekuwa ikihoji kuhusu weledi wa Maafisa Uhamiaji katika ofisi za maeneo ya mipaka na katika viwanja vya ndege. Kamati ilibaini kuwa wapo Watumishi wachache ambao hawana ujuzi katika masuala ya huduma kwa wateja (customer services) na Diplomasia jambo ambalo linaathiri ufanisi katika kutekeleza majukumu yao.

2.1.2.10 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la kujenga Taifa kwa kipindi cha Julai- Disemba, 2018

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwezi Januari, 2019, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kuhusu utekelezaji wa Bajeti katika Kipindi cha kuanzia Julai hadi Disemba, 2018.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa hadi kufikia Mwezi Disemba, 2018 mafungu yote ya Wizara (Fungu 57- Wizara, Fungu 38 Ngome na Fungu 39 JKT) yalikusanya asilimia 58.55 ya makadirio. Kamati ilijiridhisha kuwa kasi ya makusanyo hayo ni nzuri na lengo linaweza kufikiwa hadi kufikia Mwezi June, 2019.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Bajeti ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo kwa Mafungu yote matatu, Kamati ilielezwa kuwa asilimia 49.78 ya fedha zilizoidhinishwa zilikuwa zimetolewa. Kwa upande wa fedha za matumizi ya kawaida Wizara ilipokea asilimia 49.8 ya

fedha iliyotengwa na kwa upande wa Maendeleo, Wizara ilipokea asilimia 49.5.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kuwa na mtiririko wa fedha wa kuridhisha katika nusu ya Mwaka wa Fedha 2018/2019, Kamati imebaini kuwa yapo maeneo ambayo yametengewa na kupelekewa fedha kwa kiasi kisichoridhisha licha ya kuwa ni muhimu katika sekta ya Ulinzi. Maeneo hayo ni pamoja na: -

- i) Uendeshaji wa mafunzo kwa vijana wa JKT kwa mujibu wa Sheria ambapo posho ya chakula hailipwi kwa wakati hivyo kusababisha kuongezeka kwa madeni ya wazabuni;
- ii) Fedha za maendeleo kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa makambi ya JKT;
- iii) Ruzuku kwa mashirika ya Jeshi ya Nyumbu na Mzinga;
- iv) Umiliki ardhi kisheria (Malipo ya fidia kwa maeneo yaliyotwaliwa na Jeshi)

v) Tathmini ya miradi inayotekelezwa na Wizara;

vi) Kuendeleza programu za utafiti katika Shirika la Nyumbu.

Mheshimiwa Spika, ipo haja kwa Serikali kuona umuhimu wa kutoa kipaumbele katika kutoa fedha kwa ajili ya maeneo hayo yenye tija katika sekta ya ulinzi.

2.1.2.11 Utekelezaji wa Majukumu ya Shirika la Nyumbu (TATC) na Mzinga

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwezi Oktoba, 2018, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Mashirika ya Nyumbu na Mzinga.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Shirika la Nyumbu, Kamati ilielezwa kuwa, changamoto za uchakavu na Upungufu wa miundombinu ya teknolojia, Ukosefu wa Mafunzo kwa Wafanyakazi, na kupungua kwa fedha za Ruzuku ya Maendeleo

kumeendelea kuathiri utendaji wa Shirika hilo. Kamati ilibaini kuwa, kwa muda wa miaka 25 tangu uhawilishaji wa teknolojia kutoka TTG – Ireland uliposimama Mwaka 1991, Shirika limepokea fedha za ruzuku ya Maendeleo kwa miaka nane (8) tu, jumla ya Shilingi 6,618,456,000/-. Kutokutolewa kwa fedha hizo kumeendelea kuathiri shughuli za kitafiti na za kibunifu za Shirika hilo.

Mheshimiwa Spika, Kamati vilevile ilibaini kuwa Shirika la Nyumbu limeandaa Mpango Mkakati wake wa miaka kumi 2018-2028 ambao utekelezaji wake utagharimu Shilingi 137,984,000,000/=. Kamati inaamini kuwa, endapo fedha hizi zitatolewa, zitaliwezesha Shirika hilo kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi na hatimaye kuiongezea nchi kipato.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Shirika la Mzinga, Kamati ilibaini kuwa Shirika linachangamoto za kibajeti zinazoathiri shughuli za kitafiti za Shirika hilo. Aidha, Kamati ilibaini kuwa Taasisi za Utafiti za Serikali, kama vile COSTECH bado hazijaonesha nia ya dhati ya kulisaidia Shirika la Mzinga katika kutoa fedha kwa

Shirika hilo kwa ajili ya utafiti hata pale Shirika lilipowasilisha maombi yake.

2.1.2.12 Utekelezaji wa Majukumu ya Chuo cha Mafunzo ya Kijeshi- Monduli

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kuhusu Utekelezaji wa Majukumumu ya Chuo cha Mafunzo ya Kijeshi- Monduli Mwezi oktoba, 2018, ilielezwa kuwa jukumu kubwa la Chuo hiki ni kufundisha Maafisa wanafunzi (Officer Cadets). Aidha, Dira ya Chuo ni kuwa Kituo cha ubora kitaaluma katika Kanda kwa kuwafundisha na kuwaelimisha Maafisa Wanafunzi kufikia viwango vinavyokubalika kimataifa ili kuwa na weledi wa juu wa kijeshi, uongozi na usimamizi.

Mheshimiwa Spika, katika kikao hicho Kamati ilibaini mafanikio mbalimbali ya Chuo hicho ikiwa ni pamoja na: -

- i. Tangu kuanzishwa kwake Chuo kimefanikiwa kutoa viongozi ambao wameshika nyadhifa za juu Jeshini

na Serikalini ikiwa ni ndani na nje ya nchi; na

- ii. Chuo kimeendelea kupokea Maafisa Wanafunzi kutoka nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki pamoja na Jumuiya ya Ushirikiano wa Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC). Jambo hili linathibitisha imani kubwa ya nchi hizo kwa Chuo hicho.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo, Kamati ilibaini changamoto mbalimbali zinazokikabili Chuo hicho ikiwa ni pamoja na: -

- i. Uchakavu wa majengo ya Chuo yakijumuisha makazi ya Askari na Maafisa ambayo yamejengwa tangu mwaka 1972. Majengo hayo hayajafanyiwa ukarabati mkubwa tangu kujengwa kwake;
- ii. Uvamizi wa maeneo ya Mafunzo unaofanywa na Wananchi wanaoishi pembezoni mwa mipaka ya Chuo. Uvamizi huo unatokana na uharibifu wa alama za mipaka

kwa lengo la kupanua maeneo yao ya kilimo na ufugaji;

- iii. Upatikanaji wa maji ambapo chanzo cha maji kinachotumika ni kilekile tangu kuanzishwa kwa Chuo licha ya kuwa maji hayo yanatumika katika maeneo mengine yanayokizunguuka Chuo hicho.

Mheshimiwa Spika, vilevile katika kikao hicho, Kamati ilibaini kuwa maeneo ya baadhi ya Kambi za Jeshi yanavamiwa na Wananchi kwa kudhaniwa ni mapori. Ni vema Serikali ikaendelea kuwaelimisha Wananchi kuwa maeneo hayo yametengwa kimkakati kwa ajili ya matumizi ya kazi za Jeshi na sio mapori yaliyokosa kazi.

2.1.2.13 Utekelezaji wa Majukumu ya Balozi za Tanzania Nje ya Nchi katika kusimamia Diplomasia ya Uchumi

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Oktoba 2018, Kamati yangu ilipitia na

kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuhusu namna Balozi za Tanzania nje ya Nchi zinavyochangia Uchumi wa Taifa kupitia Ushirikiano wa Diplomasia ya Uchumi.

Mheshimwa Spika, katika kikao hicho, Kamati ilielezwa kuwa Tanzania ina Balozi 41 na Konseli kuu 3 katika nchi mbalimbali duniani ambazo zimegawanyika katika Kanda Nne za kijiografia ambazo ni Afrika, Mashariki ya kati, Asia na Australasia, Ulaya na Amerika.

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyotolewa na Serikali yalielimisha Kamati kuwa Wizara kupitia Balozi zake kwa kushirikiana na Wadau wengine imeendelea kutekeleza majukumu yake ya kidiplomasia yanayolenga kuchangia uchumi wa nchi yetu kupitia diplomasia ya uchumi. Haya yamefanyika kupitia kutangaza vivutio vya utalii, kuvutia wawekezaji; kutafuta fursa mbalimbali kama vile mafunzo, ajira na masoko ya bidhaa za Tanzania nje.

Mheshimiwa Spika, pamoja na maelezo ya kina ya Serikali kuhusu juhudi

zinazotekelezwa na Balozi katika kukuza Diplomasia ya uchumi, Kamati ilibaini changamoto mbalimbali zinazoathiri utekelezaji wa majukumu ya Balozi zetu katika kukuza Diplomasia ya Uchumi. Changamoto hizo ni pamoja na: -

- i. Upungufu wa Watumishi katika Balozi hususan wenye taaluma ya masuala ya uchumi;
- ii. Baadhi ya Balozi kutekeleza Diplomasia ya Kisiasa kutokana na nchi ambazo Balozi hizo zipo kutokuwa na fursa za kiuchumi; na
- iii. Serikali kutokutoa fedha za kutosha za uendeshaji (OC) jambo linalosababisha Balozi kushindwa kutekeleza vema majukumu yake hususan katika Nyanja ya Diplomasia ya Uchumi.

2.1.2.14 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa kipindi cha Julai-Disemba, 2018

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha Mwezi Januari, 2019 Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Nje

na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hiyo kwa kipindi cha nusu Mwaka.

Mheshimiwa Spika, wakati wa kujadili Taarifa hiyo, Kamati ilibaini kuwa mtiririko wa upatikanaji wa fedha za matumizi ya kawaida ni mzuri kwani hadi kufikia tarehe 31 Disemba, 2018, Wizara ilikuwa imepokea asilimia 46% ya Shilingi 166,606,232,000 zilizokuwa zimetengwa kwa ajii ya Matumizi ya Kawaida. Vile vile, hadi kufikia mwezi Disemba, 2018, Wizara iliweza kukusanya asilimia 52.3 ya makisio ya makusanyo yote ya maduhuli ya Shilingi 28,564,158,100.00 yaliyokuwa yamepangwa kukusanywa katika Mwaka wa Fedha 2018/2019. Kamati inaipongeza Serikali kwa mwenendo huu wa makusanyo ambao unadhihirisha kuwa Wizara itafikia malengo yake ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa hadi kufikia Mwezi Disemba, 2018, Wizara ilikuwa haijapokea fedha zozote kutoka katika Shilingi 10,400,000,000/= zilizotengwa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini changamoto zinazosababishwa na kutopatikana kwa fedha za maendeleo kuwa ni pamoja na: -

- i) Balozi nyingi kuendelea kutumia magari ya uwakilishi na huduma yaliyochakaa sana jambo linalochafua taswira ya nchi;
- ii) Kuchelewa kujenga au kufanya ukarabati wa baadhi ya majengo ya Ofisi na makazi jambo linaloisababishia Serikali kulipa fedha nyingi kwa ajili ya kodi ya pango.

2.1.2.15 Kuwasilisha Maoni kuhusu Azimio la Bunge

Mheshimiwa Spika, katika Mkutano wa Kumi na Nne wa Bunge, Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama iliwasilisha Bungeni maoni na Ushauri kuhusu Azimio la Bunge la Kuridhia Mkataba wa Kuzuia Uendelezaji, Uzalishaji, Ulimbikizaji wa Silaha za Kibaolojia na Sumu pamoja na uangamizi wake (The Convention on Prohibition of Development, Production and Stockpiling of Bacteriological

(Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction). Lengo la Mkataba huo ni kuzuia uendelezaji na uzalishaji wa silaha za kibaiolojia isipokuwa kwa sababu za kiusalama tu.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokuwa ikifanya uchambuzi wake, ilibaini kuwa Tanzania ilisaini Mkataba huo tarehe 12 Agosti, 1972 ikiwa ni miaka 46 iyyopita na hivyo kuifanya Tanzania kuwa miongoni wa Nchi tano⁴ (5) tu ambazo zilisaini Mkataba huo lakini zilikuwa hazijauridhia hadi kufikia Mwezi Septemba, 2018, ingawa nchi nyingine 182 za Umoja wa Mataifa zilikuwa zimeshauridhia.

Mheshimiwa Spika, pamoja na sababu za msingi zilizotolewa na Serikali kuhusu ucheleweshwaji wa kuridhia Mkataba huo, Kamati inaona ni vyema Serikali ikashughulikia dosari ya kuchelewesha uridhiaji wa Mikataba na Itifaki zilizosainiwa kwa kuziwasilisha Bungeni ili ziridhiwe kwa ajili ya utekelezaji wake.

⁴ Haiti, Misri, Somalia na Syria

2.1.2.16 Taarifa za Wawakilishi wa Bunge la Jamhuri ya Muungano katika Vyama mbalimbali vya Kibunge

Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza Diplomasia ya Kibunge, Mabunge huwa na uwakilishi katika Mabunge na Vyama mbalimbali vya Kibunge ili pamoja na mambo mengine, kuongeza ushirikiano miongoni mwa nchi mbalimbali na kuwakilisha vema wananchi wa nchi wanachama kwa kutetea maslahi yao kijamii, kiuchumi na kisiasa.

Mheshimiwa Spika, Bunge lako, kupitia dhana ya Diplomasia ya Kibunge, ni miongoni mwa mabunge mengi duniani yanayoheshimu na kuthamini nafasi yake katika kuwezesha ushawishi mzuri wa mambo ambayo ni ajenda ulimwenguni vilevile kuchochea kasi ya kuridhia mikataba ya kimataifa iliyosainiwa na Tanzania pale ambapo mikataba hiyo inaonekana kuwa na tija Kiuchumi, Kisiasa na Kijamii.

Mheshimiwa Spika, Kamati inalipongeza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa

Tanzania kwa kuzingatia umuhimu wa Diplomasia ya Kibunge, ambapo limeendelea kuwa na Wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na kuwawezesha Wawakilishi hao kushiriki vikao katika Vyama na Mabunge mbalimbali, kwa maslahi ya Taifa na wananchi kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, katika kipindi kinachotolewa taarifa hii, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za wawakilishi wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kama ifuatavyo: -

i) PAP

Mheshimiwa Spika, Bunge la Afrika limeundwa kwa mujibu wa Kifungu cha 17 cha mkataba wa Umoja wa Afrika (Constitutive Act of the Africa Union) ambapo nchi 51 zimeridhia Mkataba huo. Bunge hili, pamoja na mambo mengine linalenga kutumika kama chombo cha kurahisisha uhimizaji wa utekelezaji bora wa Sera, Kanuni na taratibu zilizowekwa na Umoja

wa Afrika katika kujiletea maendeleo kwa manufaa ya bara la Afrika, na kusaidia kuimarisha Amani, ulinzi na usalama katika Bara la Afrika.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa kuhusu shughuli zilizotekelezwa na Bunge la Afrika kwa kipindi cha Machi 2017 hadi Agosti, 2018. Kamati ilielezwa kuwa moja ya shughuli zilizotekelezwa na PAP, ni uchaguzi wa viongozi wa Bunge la Afrika, Mwezi Mei 2018 ambapo Mhe. Stephen Julius Masele, Mb alichaguliwa kuwa Makamu wa kwanza wa Rais na Mhe. Mboni Mohamed Mhita, Mb alichaguliwa kuwa Rais wa Umoja wa Wabunge Vijana katika Bunge la Afrika. Kamati inawapongeza kwa uteuzi huo na inaamini kuwa wataendelea kutekeleza majukumu yao kwa weledi.

Mheshimiwa Spika, Vilevile Kamati ilielezwa kuhusu shughuli nyingine zilizotekelezwa ikiwa ni pamoja na kujadili migogoro ya Bara la Afrika, kujadili Mikakati bora ya kupambana na ukatiki kwa wanawake, kujadili Mikakati ya kuridhia Itifaki zilizopitishwa na Bunge hilo, na kujadili Umuhimu wa Vijana katika Maendeleo ya Bara la Afrika.

Mheshimiwa Spika, wakati wa kujadili taarifa ya wawakilishi hao, kamati ilibaini changamoto mbalimbali zinazoikabili Bara la Afrika ikiwa ni pamoja na: -

- a) Mashambulizi ya ugaidi ya mara kwa mara yanayoendeshwa na makundi ya Alshabaab, Boko Haram na Alqaeda; na mapigano ya kugombea madaraka katika baadhi ya nchi;
- b) Idadi kubwa ya vijana wa Afrika kutokuwa na ajira jambo linalosababisha vijana

hao kujihusisha na uhalifu, uhamaji haramu na vitendo vya kigaidi;

- c) Nchi wanachama kutoridhia Itifaki na Mikataba mbalimbali iliyopitishwa na Bunge la Afrika kwa mfano Itifaki inayounda Bunge la Afrika (Reviewed Protocol relating to the Pan African Parliament 2014) na Itifaki ya Umoja wa Afrika kuhusu masuala ya Uhalifu wa Kimtandao (African Union Convention on Cyber Security and Personal Data Protection, 2014) ambazo zote bado hazijaridhiwa na Bunge letu.
- d) Ukatili dhidi ya wanawake ambapo wanawake wengi wanakosa haki ya kumiliki ardhi, kupata elimu na kushiriki katika vyombo vya maamuzi na uchumi.

ii) Bunge la Afrika Mashariki

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili taarifa ya Wawakilishi wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki kwa kipindi cha Disemba 2017 hadi Agosti, 2018.

Mheshimiwa Spika, Kamati inakupongeza wewe Mheshimiwa Spika na Serikali kwa ujumla kwa kuwezesha Kikao cha nne cha Bunge la Nne la Afrika Mashariki kufanyika katika jiji la Dodoma na hususan katika viwanja vya Bunge kuanzia tarehe 10- 25 Aprili, 2018. Jambo hili si tu liliimarisha mahusiano kati ya Bunge lako na Bunge la Afrika Mashariki, bali pia liliongeza fursa za kiuchumi vilevile kulitangaza Jiji la Dodoma kimataifa ambalo kwa sasa ndio Makao makuu ya nchi. Ni rai ya Kamati kuwa, vikao vya Mabunge mengine kama vile vya Bunge la Afrika vipendekezwe na kukubalika

kufanyika Dodoma ili kuendelea kulitangaza Jiji hili kimataifa.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokuwa ikijadili Taarifa iliyowasilishwa, ilibaini yafuatayo: -

- i) Wananchi wengi bado hawajui fursa mbalimbali za kuchumi ambazo zipo ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki;
- ii) Baadhi ya vituo vya pamoja vya mipakani (One Stop Boarder Posts- OSBP) kama vile cha Rusumo na Kabanga havina huduma ya zimamoto na uokoaji;
- iii) Kutokuanza kutumika kwa kituo cha Horohoro ingawa majengo yake yamekamilika;
- iv) Kutokuwepo kwa Sera ya Afrika Mashariki.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto zilizoainishwa hapo juu, Kamati ilibaini kuwa chanagamoto za upatikanaji wa

michango kutoka kwa nchi wanachama kunaathiri utekelezaji wa mipango iliyokuwa imewekwa. Hata hivyo, Kamati inaipongeza Serikali kwa kukamilisha mchango wake wa 2017/2018 mapema, ikiwa ni Nchi ya kwanza kufanya hivyo na kuonesha mfano wa kuigwa na Nchi nyingine wanachama.

Mheshimiwa Spika, kuhusu changamoto za Wawakilishi wa Tanzania, Kamati ilibaini kuwa Wawakilishi wetu katika Bunge la Afrika Mashariki bado hawana Ofisi kwa ajili ya kufanyia kazi wanapokuwa nchini. Jambo hili limekuwa likiratibiwa na Wizara ya Mambo ya Nje, lakini bado halijapatiwa ufumbuzi.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO

3.1 Maoni

Mheshimiwa Spika, baada ya kuwasilisha matokeo ya uchambuzi wa Kamati katika Sehemu ya Pili, naomba sasa kuwasilisha maoni ya Kamati kama ifuatavyo: -

a) Masuala ambayo yamekuwa yakitolewa Ushauri mara kwa mara lakini utekelezaji wake si wa kuridhisha

Kutokutekelezwa kwa muda mrefu kwa masuala kumi na tatu (13) ambayo yamekuwa yakishauriwa mara kwa mara na Kamati hususan kuhusu Sera ya Mtangamano wa Afrika Mashariki, Umiliki wa Chuo cha Diplomasia, Ubovu wa barabara za mipakani, Kukosekana kwa Sera ya Ulinzi, *APRM* kutokuwa na hadhi ya Taasisi pamoja na masuala mengine yaliyoainishwa katika sehemu ya Pili, kipengele 2.2.2.1, ni kiashiria kuwa Serikali haijayapa uzito unaostahili masuala hayo.

Kamati, kwa mara nyingine, inaendelea kuishauri Serikali kuona umuhimu wa kuyashughulikia masuala hayo muhimu kwa manufaa ya Taifa na wananchi kwa ujumla.

b) Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi

- i) Kutokufuata taratibu za kisheria na kikanuni katika kutekeleza miradi ya maendeleo hususan ya Uhamiaji katika Mkoa wa Mtwara kunasababisha miradi hiyo kutekelezwa chini ya kiwango na hivyo kupoteza fedha nyingi za walipa kodi ambazo zingeweza kuleta maendeleo kwa wananchi na Taifa kwa ujumla;
- ii) Kuendelea kutumika kwa Sheria ya Magereza ya mwaka 1974 kunaathiri ufanisi wa utendaji wa Shirika la uzalishaji la Magereza kwani halijiendeshi kwa mujibu wa Sheria ya Mashirika ya Umma ya Mwaka 1992;

- iii) Shirika la Magereza kuendesha bila Bodi kunasababisha Shirika hilo kutokutekeleza majukumu yake kwa ufanisi kwani linakosa usimamizi ulioainishwa kwa mujibu wa Sheria ya uanzishwaji wake;
- iv) Taasisi za Serikali hususan Jeshi la Magereza (Fungu 29) kutokulipa madeni yanayodaiwa na Shirika lake la Magereza kunaathiri uzalishaji wa Shirika hilo;
- v) Kutokulipwa kwa madeni ya Wazabuni katika Majeshi na Taasisi zilizo chini ya Wizara ya mambo ya Ndani ya nchi kunaathiri utekelezaji wa majukumu ya Majeshi hayo na Taasisi za Wizara;
- vi) Kucheleweshwa kutolewa kwa hukumu za kesi za mahabusu kunachangia msongamano wa wafungwa na mahabusu magerezani;
- vii) Jeshi la Magereza kutokuwa na Mpango Mkakati madhubuti wa kujitosheleza kwa chakula kunasababisha Serikali kuingia gharama kubwa katika kutoa huduma ya chakula kwa wafungwa na mahabusu;

- viii) Ukomo (ceiling) wa bajeti usiozingatia mahitaji halisi ya Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa unaathiri utendaji wa Mamlaka hiyo hususan katika kufikia malengo ya vitambulisho vinavyokusudiwa kutolewa;
- ix) Kutotumika ipasavyo kwa mpango wa *parole* na matumizi hafifu ya Sheria zinazoruhusu adhabu mbadala kwa wafungwa kunachangia kwa kiasi kikubwa msongamano wa wafungwa magerezani;

c) Wizara ya Ulinzi na JKT

- i) Kukosekana kwa Sera ya Ulinzi wa Taifa nchini (National Defence Policy) kunaathiri ufanisi katika uratibu wa ulinzi wa Taifa;
- ii) Kukosekana kwa alama za mipaka ya nchi (beacons) kunachangia uvamizi wa Raia wa kigeni katika baadhi ya maeneo ya mipaka jambo ambalo linaweza kuathiri ulinzi na usalama wa nchi;
- iii) Madeni kwa mashirika yaliyo chini ya SUMA JKT yanaathiri shughuli za uzalishaji mali wa Shirika hilo;
- iv) Kukosekana kwa uzio katika baadhi ya Kambi za Jeshi kunasababisha migogoro ya ardhi kutokana na wananchi kuvamia maeneo hayo;

- v) Wananchi kuvamia maeneo ya kufanyia shughuli za kimkakati za Jeshi la Wananchi yakidhaniwa ni mapori, inaathiri shughuli za majeshi vilevile ni hatari kwa usalama wa Wananchi;
- vi) Wananchi kutolipwa fidia katika maeneo yaliyotwaliwa kwa ajili ya matumizi ya Jeshi kumeendelea kusababisha migogoro ya ardhi kati ya Wananchi na Vikosi vya Jeshi hilo;
- vii) Uchakavu wa majengo ya Chuo cha mafunzo ya Kijeshi cha Monduli kunashusha hadhi ya Chuo hicho kinachotoa mafunzo ya Kimatatifa;
- viii) Kutokutolewa kwa fedha za Maendeleo kwa Shirika la Nyumbu kumeendelea kuathiri shughuli za kitafiti na za kibunifu za Shirika hilo.

d) Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki

- i) *APRM* kutokuwa na hadhi ya kisheria (legal entity) ya kuwa Taasisi inayojitegemea kunasababisha Taasisi hiyo kushindwa kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi;

- ii) Kukosekana kwa *National Convention Bureau* kunaikosesha nchi fursa ya kuvutia mikutano na maonesho ya kimataifa mengi zaidi kufanyika hapa nchini;
- iii) *AICC* kutokuwa na majengo yakutosha kwa ajili ya shughuli za mikutano unakiondolea Kituo hicho ufanisi kwa kushindwa kushindana katika soko;
- iv) Kutokutolewa kwa fedha za maendeleo kunasababisha Balozi zetu kutumia magari na majengo yaliyochakaa jambo linaloathiri taswira ya nchi yetu nje ya nchi;
- v) Kukosekana kwa Sera ya Taifa kuhusu Mtangamano wa Afrika Mashariki ni jambo la hatari katika mustakabali wa nchi; Serikali imekuwa ikitekeleza shughuli za Mtangamano wa Afrika Mashariki bila ya kuwa na mwongozo bora wa kisera;
- vi) Mchakato wa kuifanyia marekebisho Sera ya Mambo ya Nje ya Mwaka 2001 unachukua muda mrefu jambo linaloifanya Sera hiyo kutoendana na kasi ya maendeleo ya kiuchumi iliyopo sasa;
- vii) Ucheleweshwaji wa kuridhia Mikataba ya Kimataifa na Itifaki zilizosainiwa kunachelewesha Nchi kunufaika na

masuala muhimu yaliyo kwenye Mikataba na Itifaki hizo;

- viii) Serikali kutokutoa fedha za kutosha za uendeshaji (OC) kunasababisha Balozi kushindwa kutekeleza vema majukumu yake hususan katika Nyanja ya Diplomasia ya Uchumi.

e) Vyama vya Kibunge

- i) Ukosefu wa ajira kwa vijana katika Bara la Afrika bado ni changamoto kubwa ambayo kila nchi mwanachama wa PAP inatakiwa kuishughulikia. Ni vema Serikali ikaandaa mikakati mahsusi ya kuhamasisha vijana kujishughulisha na kilimo chenye tija ikiwa ni pamoja na kuanzisha mitaala ya kilimo na ufugaji kuanzia ngazi ya elimu ya msingi kama njia mojawapo ya kukabiliana na tatizo la ajira kwa vijana;
- ii) Serikali iwasilishe Bungeni Itifaki na Mikataba yote iliyopitishwa na Bunge la Umoja wa Afrika ambayo inatija kwa Taifa letu ili iweze kuridhiwa kwa maslahi

ya Taifa; itifaki hizi zijumuishe itifaki inayounda Bunge la Afrika, ili kuliwezesha Bunge hilo kuwa chombo cha kutunga Sheria;

- iii) Upo umuhimu kwa Serikali kuweka na kuendeleza mikakati ya kuwashirikisha wanaume na wavulana katika kutatua changamoto zinazowakabili wanawake na wasichana hususan zile zinazohusu ubaguzi na uonevu wa kijinsia;
- iv) Upo umuhimu wa nchi wanachama kuridhia Itifaki zinazohusu usalama na Amani katika bara la Afrika na kutekeleza Itifaki hizo;
- v) Upo umuhimu kwa Serikali kuendelea kutoa elimu kwa Umma kuhusu fursa mbalimbali za kuchumi zilizopo ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki;
- vi) Kutokuwa na Ofisi kwa ajili ya Wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki kunaathiri utekelezaji wa majukumu ya Kibunge ya Wawakilishi hao wanapokuwa nchini- nje ya vipindi vya Mikutano ya Bunge na Kamati.

3.2 **Mapendekezo**

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza maoni ya Kamati, naomba kutoa mapendekezo ya Kamati kama ifuatavyo: -

i. **Shirika la uzalishaji la Magereza**

Kwa kuwa Sheria ya Shirika la Magereza ya Mwaka 1974 (The corporation Sole Act, 1974) ilianzishwa kabla ya Sheria ya Mashirika ya Umma ya Mwaka 1992 hivyo kutoendana na matakwa ya Sheria ya Mashirika;

Na kwa kuwa kuendelea kutumika kwa Sheria ya Magereza ya Mwaka 1974 kunaathiri ufanisi wa Shirika katika kujiendesha kiushindani kwani linaendeshwa chini ya Uongozi wa Jeshi la Magereza;

Kwa hiyo basi, Sheria ya Magereza ya Mwaka 1974 ifanyiwe Marekebisho ili Shirika hili lijiendeshe kwa kujitegemea jambo ambalo litaongeza ufanisi katika utekelezaji wa majukumu yake.

ii. **Mkakati wa Jeshi la Magereza kujitosheleza kwa chakula**

Kwa kuwa Kamati ilibaini kuwa Jeshi la Magereza halina Mpango Mkakati madhubuti wa kujitosheleza kwa chakula;

Na kwa kuwa kutokuwa na Mkakati huo madhubuti kunasababisha Serikali kuingia gharama kubwa katika kutoa huduma ya chakula kwa wafungwa na mahabusu;

Kwa hiyo basi, Jeshi la Magereza liandae Mkakati madhubuti wa kujitosheleza kwa chakula, ikiwa ni pamoja na kutumia rasilimali za ardhi, nguvu kazi na zana za kilimo walizonazo katika kuzalisha chakula cha kutosha kwa matumizi ya Magerezani na kwa ajili ya kuuza kwa lengo la kuliiongezea Jeshi hilo kipato. Aidha, Mkakati huo ukamilike ndani ya Mwaka wa Fedha wa 2018/2019.

iii. **Migogoro ya Ardhi katika maeneo ya Jeshi**

Kwa kuwa baadhi ya maeneo ya Kambi na Vyuvo vya Jeshi havina uzio kuzunguuka maeneo hayo;

Na kwa kuwa kukosekana kwa uzio katika maeneo hayo kunasababisha wananchi kuvamia maeneo hayo kwa ajili ya shughuli za kijamii zikiwemo za kilimo na ufugaji, jambo ambalo si tu husababisha

migogoro pale wananchi wanapotakiwa kuhama bali pia linahatarisha ulinzi na usalama wa maeneo hayo;

Kwa hiyo basi, Serikali itenge na kutoa fedha kwa ajili ya ujenzi wa uzio katika makambi na vyuo vya Jeshi ili pamoja na kuondoa migogoro ya ardhi inayotokana na wananchi kuvamia maeneo hayo, kuimarisha ulinzi na usalama wa maeneo hayo.

iv. **Utekelezaji wa majukumu ya Balozi za Tanzania Nje ya Nchi**

Kwa kuwa baadhi ya Balozi za Tanzania nje ya nchi zina upungufu wa watumishi hususan wenye taaluma ya masuala ya uchumi;

Na kwa kuwa upungufu huo unaathiri shughuli za Balozi katika kutekeleza Diplomasia ya uchumi hususan katika kutangaza vivutio vya utalii na kutafuta fursa za ajira na masoko ya bidhaa za Tanzania nje ya Nchi;

Kwa hiyo basi, Serikali ipeleke watumishi zaidi ambao wana taaluma ya masuala ya uchumi ili kuziwezesha Balozi zetu kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi. Aidha, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa kushirikiana na

Wizara ya Maliasili na Utalii itengeneze Mkakati thabiti wa kuziwesha Balozi zetu kutangaza utalii. Mkakati huu ni pamoja na kutenga na kutoa fedha za kutosha kwa ajili ya kutangaza utalii nje ya nchi pamoja na kutumia watu mashuhuri (celebrities) waliowahi kutembelea vivutio vya Utalii nchini.

v. **Upungufu na Uchakavu wa Majengo ya Ubalizi**

Kwa kuwa Mkakati wa Miaka Kumi na Tano (2001/2003- 2016/2017) wa kuendeleza viwanja, kukarabati na kununua majengo ya Ofisi na makazi ya Watumishi Balozini haukutekelezwa kwa kiwango cha kuridhisha;

Na kwa kuwa kutokutekelezeka kwa Mkakati huo kumesababisha Serikali kuendelea kulipa fedha nyingi kwa ajili ya kukodi nyumba za makazi na Ofisi;

Kwahiyo basi, Serikali ione umuhimu wa kutumia mikopo ya muda mrefu lakini yenye riba nafuu (mortgage) katika kuendeleza viwanja vya Balozi zake ambavyo baadhi yake vimetelekezwa (abandoned) kama kilichopo London- Uingereza, Muscat- Oman na Nairobi- Kenya, pamoja na kuboresha majengo ya Ofisi na Makazi ya watumishi. Hii itasaidia Serikali kuokoa fedha nyingi za walipa

kodi zinazotumika kwa ajii ya kodi za pango, na fedha hizo kuelekezwa katika miradi mingine ya maendeleo.

vi. **Uendeshaji wa Chuo cha Diplomasia**

Kwa kuwa Serikali ya Msumbiji imeendelea kutochangia michango ya Chuo cha Diplomasia tangu Mwaka 1982 ilhali bado inatambulika kisheria kuwa mmiliki halali wa Chuo hicho pamoja na Tanzania;

Na kwa kuwa Serikali ya Msumbiji kutokuchangia michango hiyo kunasababisha chuo na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuendelea kubeba jukumu la kukiendesha na kugharamia shughui zote za Chuo;

Na kwa kuwa Serikali imeendelea kuitumia Tume ya Pamoja ya ushirikiano yaani *Joint Permanent Commission* katika kulipatia ufumbuzi suala la umiliki wa Chuo bila mafanikio;

Kwa hiyo basi, Serikali ifanye maamuzi ya kukichukua na kukimiliki Chuo hiki bila ya ubia na Msumbiji.

vii. **Utalii wa mikutano**

Kwa kuwa majengo ya kituo cha kimataifa cha Mikutano cha Arusha hayakujengwa rasmi kwa shughuli za mikutano;

Na kwa kuwa kutokuwa na majengo rasmi kwa ajili ya shughuli za mikutano unakiondolea kituo uwezo wa kushindana katika soko na hivyo kuathiri utalii wa mikutano;

Kwa hiyo basi, Serikali itekeleze mpango wake mahsusi wa kujenga kituo kipa cha mikutano cha *Mount Kilimanjaro International Convention Centre* (MKICC) ambacho pamoja na mambo mengine kitakuwa na eneo la kutosha la maonesho na huduma nyingine muhimu kwa shughuli za utalii wa mikutano. Aidha, Vituo mahsusi vya mikutano vianzishwe katika Mikoa ambayo ina fursa za kitalii kama vile Iringa, Zanzibar, Mwanza na vilevile katika Makao Makuu ya Nchi, Dodoma.

viii. **Ofisi za Wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki**

Kwa kuwa Wabunge wanaoiwakilisha Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki hawana Ofisi kwa

ajili ya kutekeleza majukumu yao ikiwemo kukutana wawapo nchini;

Na kwa kuwa kutokuwa na Ofisi hiyo si tu kunaathiri utendaji kazi wa Wabunge hao bali pia ni fedheha kwa Wabunge hao na kwa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambalo ndilo linalowakilishwa na Wabunge hao;

Hivyo basi, Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki iharakishe upatikanaji wa Ofisi kwa ajili ya Wawakilishi hao hususan katika Mikoa ya Dar es Salaam, Dodoma na Zanzibar ili kuwawezesha kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi zaidi wanapokuwa nchini.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Shukurani

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi hii ya kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Kamati kuhusu utekelezaji wa shughuli zake kwa kipindi cha Februari, 2018 hadi Januari, 2019. Ni imani ya Kamati kuwa fursa hii inayotokana na masharti ya Kanuni ya 117 (15), ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, itasaidia kuliwezesha Bunge lako Tukufu kutekeleza wajibu wake wa kuisimamia Serikali ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, napenda pia kuchukua nafasi hii kuwashukuru Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi Mhe. Kangi Lugola, (Mb), na Naibu Waziri wake Mhe. Eng. Hamad Masauni, (Mb), Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa Mhe. Dkt. Hussein Mwinyi, (Mb) na Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki Mhe. Balozzi Dkt. Augustine Philip Mahiga, (Mb), na Naibu Waziri

wake Mhe. Dkt. Damas Ndumbaro, (Mb) pamoja na watendaji wote wa Wizara hizo kwa ushirikiano waliouonesha katika kipindi chote ambacho Kamati imekuwa ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, mwisho, lakini si kwa umuhimu, nawashukuru Watumishi wote wa Ofisi ya Bunge chini ya Uongozi wa Ndg. Stephen Kagaigai, Katibu wa Bunge kwa kuisaidia Kamati kutekeleza majukumu yake. Aidha, nawashukuru Mkurugenzi wa Kamati za Bunge Ndg. Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Bi. Angelina Sanga, Makatibu wa Kamati hii Ndg. Ramadhan Abdallah na Bi. Grace Bidya wakisaidiwa na Bi. Rehema Kimbe kwa kuratibu vema shughuli za Kamati kwa kipindi chote cha Mwaka mzima na hata kufanikisha kukamilika kwa taarifa hii kwa wakati.

4.2 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa, Uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa shughuli za Kamati, Maoni na Mapendekezo sasa naomba kutoa hoja kwamba Bunge sasa liipokee, kujadili na hatimaye kuikubali Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama pamoja na Maoni na Mapendekezo yaliyomo katika Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

.....

Mhe. Mussa Azzan Zungu, Mb

MWENYEKITI
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO
YA NJE, ULINZI NA USALAMA
06 Februari, 2019